

Afval bestaat **niet** wel

Ellen van Bueren, e.m.vanbueren@tudelft.nl

Afval is een nieuwe vinding

Afval bestaat niet. Afval bestaat uit allerlei producten met een eigen economische waarde. Dat is de essentie van het biologisch afbreekbare boek van Braungart en McDonough, dat in 2002 verscheen. Sindsdien trekken de Duitse wetenschapper en de Amerikaanse architect als een soort Viktor en Rolf de wereld over om hun *cradle-to-cradle* model te verkondigen en in praktijk te brengen. Op zich is dit geen nieuwe boodschap – afval is immers pas een recente vinding die sinds de laatste eeuwen een steile groeicurve doormaakt en ook het eerste Nationaal Milieubeleidsplan uit 1989 pleitte al voor het sluiten van kringlopen. Wel is het nieuw dat de boodschap lijkt te beklijven.

Van afvalverwerker tot leverancier en dienstverlener

Voorals in de nutssector wordt de boodschap goed ontvangen. Daar wordt actief gezocht naar mogelijkheden om restproducten te voorkomen of waarde uit de afvalstromen te creëren. Industriële symbiose wordt dat genoemd. Symbiose is een begrip uit de ecosysteembenadering en betreft het samenleven van twee ongelijksoortige organismen op of in elkaar tot wederzijds voordeel. In de afvalsector wordt dit principe al langer omarmd, zo worden de restanten na verbranding al sinds jaar en dag in ons asfalt verwerkt, maar worden de ambities nu opgeschroefd. Van Ganswinkel bijvoorbeeld, voorheen afvalverwerker, presenteert zich tegenwoordig als afvaldienstverlener én grondstoffen- en energieleverancier.

Meer afval verbranden = meer schone energie

Dat de afvalbranche flink aan de weg timmert heeft, samen met een dalend aanbod van afval, echter bijgedragen aan een overcapaciteit aan verbrandingsovens in Nederland. Het zich in de Napolitaanse straten ophopende huisvuil kwam dan ook als een godsgeschenk. Van Ganswinkel verscheept dit nu naar Nederland om te verbranden, en ook uit landen als Groot-Brittannië en Ierland wordt afval geïmporteerd. Op Europese schaal lijkt de verbrandingscapaciteit zo efficiënt te worden benut. Bovendien produceren de Nederlandse verbrandingscentrales ook energie, vergelijkbaar met de behoefte van zo'n 200.000 huishoudens. Bedrijven die de door de verbrandingscentrales opgewekte energie afnemen, komen in aanmerking voor de certificaten of verklaringen van herkomst ('garanties van oorsprong') waarmee zij kunnen aantonen dat zij minder CO₂ uitstoten. Op deze manier is afval – mits zorgvuldig verwerkt tot een nieuw product of dienst – dus opeens geen probleem meer. Mooi toch?

Een moeilijk te sturen keten van afhankelijkheden

Afgezien van de praktische of meer instrumentele vragen, bijv. ten aanzien van kwaliteitscontrole van de afvalstromen, roept deze vorm van industriële symbiose ook meer fundamentele vragen op. De vervlechting van afval in het systeem creëert en versterkt een keten van afhankelijkheden die zich door de sterke *lock-in* moeilijk laat sturen. Afval wordt immers de bron van onze schone energie. Om de verbrandingsovens draaiende te houden is een constante aanvoer van brandstof – afval – nodig. Als de oven ook nog eens als energiecentrale werkt, dan wordt de keten van afhankelijkheden langer en gecompliceerder. Zo levert een eventuele sluiting van een verbrandingsoven problemen op als deze warmte levert aan de naastgelegen woonwijk. En afnemende bedrijven worden opeens weer vervuilender als zij niet snel elders schoon verklaarde energie kunnen inkopen. Veranderingen

hebben dan lastig overzienbare gevolgen; alle betrokkenen in de keten hebben al snel baat bij het in stand houden van status quo.

Noem afval voorlopig maar gewoon afval

Wie heeft er nog baat bij reductie en hergebruik van afval? Een antwoord hierop zou kunnen bestaan uit een uiterst genuanceerd verhaal over de kwaliteit van reststromen en de manieren waarop deze kunnen worden hergebruikt met behoud van kwaliteit. Ook daarvoor kan de ecosysteembenadering het begrippen- en analysekader leveren. Maar voordat we in staat zijn om dat antwoord te geven en ernaar te handelen is het misschien zinvoller om afval gewoon afval te blijven noemen en eerst maar eens proberen de afvalberg te verminderen.